

Appell



75 ÅR
1939
2014

www.folkehjelp.no
Nr. 2, 2014



Folk forandrer verden

**FOLK
FORANDRER VERDEN!**

**STØTT 1. MAI-
AKSJONEN!**



**Sør-Sudan: Hjelp til
60 000 flyktninger**

**Rwanda: 20 år
siden folkemordet**



**Jølster asylmottak:
Venter og håper**

Appell

Utgiver: Norsk Folkehjelp
Nr. 2, 2014. Årgang 74

Tidligere *Melding, Helse, Helse
Miljø Trivsel, Norsk Folkehjelp og
Magasinet Norsk Folkehjelp*

Postadresse:

Postboks 8844 Youngstorget
0028 OSLO

Besøksadresse:

Norsk Folkehjelp
Storgata 33 A, Oslo

Telefon: 22 03 77 00

Faks: 22 20 08 70

Internett: www.folkehjelp.no

Redaktør: Torunn Aaslund

E-post: taa@npaid.org

Medarbeidere dette nummer:

Julie Offerdal, Bjørn Lønnum
Andreassen, Tamama Norbert, Håkon
Ødegaard, Sofie Dege Dimmen,
Anette Andresen, Sissel Fantoft,
Eivor Eriksen, Håvard Sæbø, Victoria
Uwonkunda, Tine Solberg Johansen,
Ivar Christiansen, Liv Tørres, Kristine
Lindberg, Ingrid Rostad

Grafisk utforming: Heydays

Trykk: Aktietrykkeriet AS, Fetsund

Opplag dette nummer: 35 026

ISSN 0804-7758

Annonsekontakt:

Arild Halsne, tlf.: 915 90 578

E-post: arild@hrme.no

Redaksjon avsluttet: 08. april

Signerte artikler gir ikke nødvendigvis
uttrykk for Norsk Folkehjelps syn.

Ønsker du å bli medlem?

Kontakt oss på telefon 22 03 77 00,
eller besøk oss på www.folkehjelp.no



Norsk Folkehjelp



Foto Bjørn Lønnum Andreassen



Foto Eivor Eriksen



Foto Werner Andersen

Innhold

LEDER

Dette må vi huske på

200 ÅR – NORGE FÅR SIN GRUNNLOV I 1814. Den er grunnsteinen i vårt demokratiske samfunn og det viktigste dokumentet som sikrer det norske folk medbestemmelse. Selv om Norge fikk en grunnlov i 1814 tok det ytterligere hundre år før alle menn og kvinner kunne delta på lik linje i demokratiet.

75 år – LO stifter den humanitære solidaritetsorganisasjonen Norsk Folkehjelp i 1939. Helt siden fødselen har Norsk Folkehjelp vært en forkjemper for demokrati og folks rett til å organisere seg for sammen å kjempe fram sine rettigheter.

20 år – En million mennesker blir drept på hundre dager i 1994. Det var et planlagt folkemord fordi noen mente at en gruppe mennesker var bedre enn en annen, og det internasjonale samfunnet sviktet fullstendig. I årene etterpå har rwanderne arbeidet hardt med å forsone seg med hverandre og med hvordan det kunne gå så fryktelig galt. Sårene er langt fra grodd, og det nye demokratiet i landet er skjørt. Samtidig ser vi at det samme skjer igjen. I Den sentralafrikanske republikk, i Syria og i Sør-Sudan. Det internasjonale samfunnet er like fraværende som i 1994.

20 år – I 1994 kaster sørafrikanerne av seg apartheids åk i en demokratisk revolusjon uten sidestykke i verdenshistorien. Landet fikk sin første svarte president i frigjøringshelten Nelson Mandela og sørafrikanernes forventninger til det nye demokratiet var høye. Forventningene har ikke blitt innfridd. En ny svart elite vokser fram og ulikhetene er større enn noen sinne. Det brede laget i befolkningen er like fattige og arbeidsledigheten og voldskriminaliteten er skyhøy.

Fire viktige hendelser i historien som vi markerer ekstra i år for å minne oss selv om at det tar tid før demokratiet blir modent og at det må ha voktere. Det er dette 1. mai-aksjonen handler om for oss: At folk over hele verden kan organisere seg for å kjempe fram de samme demokratiske rettighetene som vi i dag tar for gitt her i Norge.

Torunn Aaslund
Redaktør



FORSIDEBILDE



I idylliske Langebaan, 12 mil nord for Cape Town, prøver Martin Blake å leve av det havet gir. Men de lokale fiskerne blir fortrent av reguleringer og rike hvite turister som invaderer strendene.

Foto Håvard Sæbø

AKTUELT

- 4 Kronprinsparet var stolt over det de så i Vietnam
- 6 To asylsøkere kom til Norge med 27 års mellomrom
- 8 Tadjikistan - stolte kvinner rydder miner
- 10 Norsk Folkehjelps historie – etterkrigstiden
- 14 Norsk Folkehjelp Sunnfjord – engasjert i asylmottak

PROFILEN

- 16 Grete Apelseth – kan ikke akseptere sult i Norge

VIS SOLIDARITET

- 18 Sør-Sudan – nødhjelp til tusener

TEMA FOLK FORANDRER VERDEN – 1. MAI

- 24 Sør-Afrika – et gruvesamfunn
- 28 Kambodsja – land til salg på folkets bekostning
- 30 Colombia – urfolkskvinner engasjerer seg
- 32 Syria – med mat som våpen
- 36 Rwanda – 20 år siden folkemordet

Dette nummeret er støttet av:



Imponert over rydding av eksplosiver

Resultatene av TV-aksjonen i 2011 ble fremhevet av et fornøyd kronprinspar da de nylig besøkte Vietnam.

TEKST Bjørn Lønnum Andreassen FOTO Lise Åserud / NTB scanpix



KRONPRINS HAAKON VAR så stolt over å se resultatene av noe han selv har bidratt til, at han, på eget initiativ, ba om å få snakke om dette til NRK og et samlet pressekorps.

– Jeg synes det var veldig fint å være her og se et konkret resultat av TV-aksjonen. Norsk Folkehjelp hadde TV-aksjonen for noen år siden, og noen av midlene som ble samlet inn har gått til å rydde fotballbaner for disse farlige eksplosivene som tar så mange liv her i Vietnam, sier han som var den høye beskytteren av TV-aksjonen.

– Menneskene her var så glade i dag og de takket det norske folk. Det betyr noe for dem at frivillige organisasjoner er med og skaper et bedre lokalsamfunn, poengterte kronprinsesse Mette-Marit.

STAS

Besøket fant sted på en feststemt Huong An Secondary School som ligger like utenfor byen Hue. Elevene sto på lange rekker med norske og vietnamesiske flagg, og blomster ble ærbødig overrakt.

Provinshovedstaden ligger midt i den delen av landet som har flest udetonerte eksplosiver. Derfor har Norsk Folkehjelp et samarbeid med Norges Fotballforbund her. Mineryddingen gir nye, sikre fotballbaner i distriktet, der de unge har enda en utfordring, slik kronprinsen ser det.

← Besøket viser anerkjennelse for arbeidet, mener Jonathon Guthrie, landdirektør i Vietnam for Norsk Folkehjelp. Kronprinsparet fulgte imponert med på omvisningen.



– Det er hyppigere dårlig vær med oversvømmelser, og det gjør at særlig barna er utsatt. Da er svømmetreningen som Kirkens Nødhjelp står for her, en måte å tilpasse seg de nye klimarealitetene på. Det er desverre realiteten, så vi må både tilpasse oss og sørge for å slippe ut færre klimagasser, sier kronprinsen før delegasjonen haster videre på det tre dager lange offisielle besøket.

UTVIDER RYDDINGEN

Atle Karlsen er nestleder for humanitær nedrustning i Norsk Folkehjelp og mener det celebre besøket viser at arbeidet er verdifullt.

– Frykten for at et barn eller en landarbeider skal bli skadet er konstant blant veldig mange. Derfor er det bra at vi nå har fått raskere og bedre metoder, som bedre metallsøkere. Det kan også se ut som vi får utvidet prosjektet i Vietnam med støtte fra flere nasjoner, forteller Karlsen.

Opplæring i å finne eksplosiver, og trening av eksperter til å uskadeliggjøre dem er noe av arbeidet som utføres. Norsk Folkehjelp i Vietnam har bare én internasjonalt ansatt, resten er vietnamesere.

FAKTA

Under Vietnamkrigen opplevde provinsen rundt Hue i det sentrale Vietnam intense kamper. USA slapp rundt 328 000 tonn bomber og klasebomber over Vietnam, ifølge statistikk fra den tiden. Tusenvis av landminer ble lagt ut. De sentrale provinsene var den fremste mål-skiven, og det er her mesteparten av BLU-26/36 klasebomber og M79 40 mm granater blir funnet. De har stått for 65 prosent av alle skadene siden 1975. Mellom 100 000 og 140 000 mennesker er blitt ofre for blindgjengere fra 1975. Og det fortsetter. Det antas at mellom 400 og 450 mennesker hvert år blir ofre som følge av Vietnamkrigen.

↑ Kronprinsesse Mette-Marit like før hun detonerer en del av en klasebombe av samme type som fortsatt skader mange i Vietnam.

↓ Den ser ikke så farlig ut, men har dødbringende effekt. Eksplosivet er fra en av USAs mange klasebomber, og ble detonert under jord og sandsekker.



27 år

– to historier om flukt

Da Mohamed Ganam kom til verden i Gaza, flyktet Sosan Asgari fra Iran. 27 år senere møtes de i Oslo.

TEKST Sofie Dege Dimmen FOTO Anette Andresen



← Sosan Asgari og Mohamed Ganam har hver på sin måte erfart endringene i den norske asylpolitikken de siste 30 årene.

ÅRET ER 1985 og sommeren er i anmarsj. Mens nordmenn fremdeles er i festrus etter Bobbysocks seier i Melodi Grand Prix, er Sosan Asgari og hennes bror på flukt fra sitt hjemland Iran. Etter å ha steget ombord på flyet fra Teheran med falske pass, ankommer de Norge noen døgn senere.

Omtrent samtidig med at Sosan flykter til Norge, kommer Mohamed Ganam til verden i en flyktningleir på Gaza-stripen.

TATT GODT IMOT

Sosan og broren ankommer Fornebu lufthavn og går som de siste passasjerene til passkontrollen.

– Det var så flaut å ikke ha pass. Vi ventet så lenge vi kunne før vi gikk frem til kontrolløren, sier Sosan i dag.

Etter å ha registrert seg som flyktninger hos passkontrolløren på Fornebu, møter de to søsknene Annette Thommessen, grunnleggeren av Norsk Organisasjon for Asylsøkere (NOAS). Hun tar seg tid til å prate med de unge asylsøkerne om hva de kan vente seg. Etter kort tid får de hvert sitt midlertidige hjem hos familier i Bærum som hadde tatt på seg oppgaven med å innlosjere flyktninger. Det var ikke før i 1988 at de første statlige mottakene

ble opprettet, og inntil da var ankomstkommunene ansvarlige for flyktningene.

25 ÅR MED ASYLMOTTAK

Mohamed er en av 6,5 millioner palestinske flyktninger i verden i dag, og er født og oppvokst i en flyktningleir i byen Khan Yunis på Gaza-stripen. Han visste lite om mottakspraksisen før han opplevde den på nært hold.

– Asylmottak er både positivt og negativt, men det verste er ventetiden. Man skulle hatt maksgrenser på en måned for opphold på mottak. Man må



– Alle vet at det er en pågående konflikt i Gaza, men den norske staten mener at forholdene ikke er ille nok til å gi palestinere opphold

komme seg ut, lære seg språk og prøve å integrere seg, mener Mohamed og får et anerkjennende nikk av Sosan.

STORE ENDRINGER

Mye har endret seg siden Sosan kom til Norge.

– Den gangen ble vi ikke sett på som en byrde. Det var snarere tvert imot: Vi ble sett på som en ressurs, forteller Sosan.

Da Mohamed ankom landet i 2009, var velkomsten alt annet enn hjertelig. Han har ikke mye pent å si om den norske flyktningpolitikken i dag, verken hvordan han ble behandlet ved ankomst eller hvordan han måtte gjennom overføringer mellom mottak i tre år før han fikk endelig svar på sin asylsøknad.

I stedet for å vente på asylmottaket bestemmer han seg for å engasjere seg politisk i Norge. Politisk aktivisme, bakgrunnen for at han ble forfulgt og torturert i Gaza, kan han fortsette med her uten å straffes.

– I dag må flyktningene overbevise staten om at de «fortjener» asyl. Selv opplevde jeg at de lette etter grunner til å si nei til meg. Alle vet at det er en pågående konflikt i Gaza, men den norske staten mener at forholdene ikke er ille nok til å gi palestinere opphold, sier Mohamed som anket til Utlendingsnemnda (UNE) etter avslaget på asylsøknaden.

– Min teori er at det har vært så mange konflikter og en så stor tilstrømming at de ble nødt til å lage et rigid system. Kommer det for eksempel en homofil fra Iran og Norge har bestemt at de ikke skal ta imot flyktninger fra Iran, vil de si: «dra tilbake, men ikke si det til noen». Men vi vet jo at homofili er en dødssynd Iran, sier Sosan.

FREMTIDEN FOR ASYLSØKERE

Mye tyder på at den nye regjeringen kommer til å innføre store endringer i asylopolitikken. Alt fra lukkede mottak til raskere retur skal bidra til en strengere, men mer rettferdig asylopolitikk, hevdes det.

Verken Sosan eller Mohamed er helt overbeviste om det.

– De presenterer sin høyrepolitikk i en humanitær ramme. Jeg er urolig for fremtiden til flyktningene. De er jo ikke ønsket noe sted, mener Mohamed som sier han vil fortsette som aktivist så lenge han lever.

Menneskerettigheter ligger også Sosans hjerte nært. Fra hun var 14 har hun engasjert seg for å gjøre verden til et bedre sted, et valg som kostet henne dyrt og endte med at hun måtte flykte fra sin familie og sitt kjære Iran. Hun har angret på at hun ikke kunne være som andre og være fornøyd med et normalt liv.

FAKTA

- I tråd med internasjonale forpliktelser og norsk lovgivning gis det opphold til asylsøkere som fyller vilkårene for beskyttelse eller oppholdstillatelse på humanitært grunnlag.
- UDI og statlige asylmottak ble opprettet i 1988. Fra å være kommunestyrt har man i løpet av perioden utviklet ulike typer mottak som egne avdelinger og mottak for enslige mindreårige asylsøkere, forsterkede avdelinger og desentraliserte mottak.
- I Norge registreres man hos politiet før man får tilbud om plass på et transittmottak. Neste skritt er intervju med Utlendingsdirektoratet (UDI) som avgjør om søkeren får innvilgelse eller avslag.
- Asylsøkere som får avslag kan klage, og en ny vurdering vil bli gitt. Dersom UDI ikke endrer vedtaket kan det påklages til Utlendingsnemnda (UNE).

Kilder: UDI, UNE, NOAS, Flyktninghjelpen, Amnesty

– Jobben gir meg frisk luft, og er bra mot hodepine

Det sier 43 år gamle Tajik Ibodat Halimova fra den lille landsbyen Dusht på grensa til Afghanistan. Hun er godt fornøyd med sin nye jobb som en del av Norsk Folkehjelps første kvinnelige mineryddeteam i Tadsjikistan, selv om dette nok er en jobb de fleste ville tenke seg om flere ganger før de sa ja til.

TEKST OG FOTO Håkon Ødegaard



← – Mange syns det var et merkelig valg å bli minerydder, men mannen min støtter meg, sier Ibodat Halimova

TADSIKISTAN ER ET FJELLAND der bare syv prosent av landet kan brukes til bosettelse og landbruk. Det betyr at hver centimeter med frigjort jord vil hjelpe. Fru Halimova er en del av et team på ti kvinner fra Dusht som snart skal få sitt diplom som mineryddere. Dette teamet viser at Norsk Folkehjelps likestillingspolitikk fungerer i praksis.

Norsk Folkehjelp har ryddet så mye som 1,5 millioner kvadratmeter på grensen til Afghanistan. Fru Halimova er glad for at det vil bli mer jord for bruk av landsbyen og landet sitt.

– Mannen min støtter meg i dette

uortodokse valget av arbeid, sier hun, og legger til: De andre i landsbyen mente nok det var et merkelig valg, men er blitt vant til tanken. Da hjelper det nok at alle kvinnene i teamet kommer fra samme landsby.

Fru Halimova er bestemor til to og mor til fem, og vant til å arbeide hardt i huset og på jordet. Hun synes ikke at arbeidet som minerydder er spesielt hardt. Betalingen synes hun også er god, og et bra tilskudd til husholdningsbudsjettet.

De fleste av kvinnene i gruppen er fra samme nabolag. På spørsmål om hun er redd, svarer hun at alle er redde, men

det er en del av jobben, og holder deg på tå hev. Hun mener at det ikke er spesielt vanskelig men krever tålmodighet og nøyaktighet.

– Tiden flyr fort og plutselig er det lunsj, sier hun og ler.

– Og enda bedre, det gir meg frisk luft. Jeg brukte ofte å ha disse hodepinene når jeg jobbet hjemme, men her får jeg dem aldri. Fru Halimova trekker ned visiret og går tilbake til det møysommelige arbeidet med minedetektoren.

FOLK FORANDRER VERDEN – MEN IKKE ALENE

Solidaritet er mer enn taler.

Støtt Norsk Folkehjelps internasjonale arbeid!

GIVERKONTO 9001 08 76000
SEND SMS «1.mai» TIL 2160 (50 KR.)



Norsk Folkehjelp

Norsk Folkehjelps historie 2 – Etterkrigstid



75 ÅR
1939
2014

TEKST Thor Viksveen FOTO Arbeiderbevegelsens arkiv



← Andre verdenskrig i Norge er slutt og tyskerne avvæpnes. Tysk propaganda-materiell brennes på Sola flyplass.

MANDAG 7. MAI 1945 – samtidig som den tyske overkommandoen hadde allerede undertegnet kapitulasjons-protokollen i generalEisenhowers hovedkvarter i Reims i Frankrike – avholdt Norsk Folkehjelp sitt siste hovedstyremøte. Det var allerede oppbrudd, og mange av de sentrale medarbeiderne sto klare til å reise hjem. (...) Det «svenske» Norsk Folkehjelp var blitt historie. Organisasjonen etablerte seg 14. mai i de samme lokalene som før krigen, i Storgata 12 i Oslo, lokaler som tyskerne hadde brukt under okkupasjonen for å huse Nasjonal Samlings hjelpeorganisasjon. En epoke var over. En ny kunne begynne.

Hjelp til hjemvendte fanger og sjøfolk, etterlatte til de som aldri kom levende fra konsentrasjonsleirene eller trefninger, utslitte familier uten mat og penger, husløse, psykisk nedslitte og sinnslidende mennesker som krigen hadde gitt en varig knekk – dette var Norsk Folkehjelps viktigste «målgrupper» i det første fredsåret. (...) Behovene var først og fremst materiell, men mange trengte også hjelp til å finne fram i et, av forståelige grunner, haltende byråkrati, for å fremme sine krav og få utbetalt sosialstøtte. Et mer kuriøst forlangende var fra han som «krevet lønn i fangetiden fordi kona hadde vært utro mens mannen var fange», som det het i årsberetningen.

FAKTA

I jubileumsåret kommer Norsk Folkehjelps historie ut i bokform. Boka føres i pennen av Thor Viksveen og skal lanseres 5. desember som er selve stiftelsesdagen. Appell har fått forfatterens tillatelse til å gjengi deler av manuskriptet. Til dette nummeret har vi valgt noen utdrag fra den aller første tiden etter andre verdenskrig.

↓ Bildet er sannsynligvis fra det norske lægekontoret i Stockholm, Sverige under krigen. Bildet er merket «Vaksinasjon mot tyfus?»

EUROPAHJELPEN

Når vi kommer utover i 1946, var de verste menneskelige sårene som okkupasjonen her hjemme skapte i ferd med å bli leget. Enorme uløste oppgaver gjensto, men den rene nøden var ikke lenger åpenbar. Folk hadde i det minste klær på kroppen og tak over hodet. De fleste kunne også spise seg mette, selv om kostholdet var av det enkleste slaget. Det var ikke det samme behovet for Norsk Folkehjelps akuttiltak. Men ute i Europa herjet fortsatt krigens ettervirkninger med voldsom intensitet.

FLYKTNINGHJELPEN BLIR TIL

Norsk Folkehjelp flyttet igjen oppmerksomheten til det som skjedde utenfor landets grenser. Erfaringer med internasjonalt nødhjelpsarbeid var allerede hentet fra Finland og Spania før okkupasjonen. Utløsende for den innsatsen som nå skulle komme, var en henvendelse fra Fri Østerriksk Forening i Norge med spørsmål om bistand til å hjelpe landets antinazister som hadde sluppet ut av konsentrasjonsleirene. Forespørselen gikk også til Norges Røde Kors, og de to organisasjonene slo seg sammen i en felles aksjon. Få måneder senere ble det geografiske perspektivet utvidet til å gjelde de fleste krigsherjede land i Europa. (...) Europahjelpen pågikk kontinuerlig i seks år, fram til 1953, da det videre arbeidet ble kanalisert inn i en ny organisasjon, Det Norske Flyktningråd, eller Flyktninghjelpen, som er dagens navn.

MOT NORMALE TIDER

Med inngangen til 1950-årene er Norge og Europa så smått i ferd med å reise seg. Tannhjulene i samfunnsmaskineriet glir mer og mer i hverandre. Den akutte europeiske nøden er ikke lenger like åpenbar. For Norsk Folkehjelp innledes nå en ny epoke. Organisasjonen tar det steget som den hadde tiltenkt seg selv

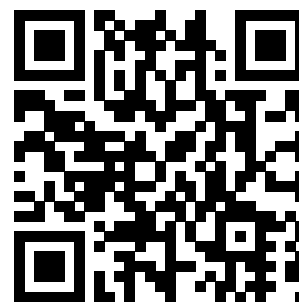


HISTORIEQUIZ

1. Hvilke organisasjoner sto bak stiftelsen av Europahjelpen?
2. Etter stiftelsen av Norsk Folkehjelp 7. desember 1939 flyttet organisasjonen inn i egne kontorer. Hvor?
3. Hva het Norsk Folkehjelps første generalsekretær?
4. Kan du nevne to steder der Norsk Folkehjelp avholdt sine husmorferier?
5. I hvilket år ble Norsk Folkehjelps internasjonale avdeling opprettet, og hva het den første internasjonale lederen?

SVAR

Tre vinnere i hvert nummer får hvert sitt eksemplar av jubileumsboka i premie. Send svarene dine på postkort til Appell, Norsk Folkehjelp, Postboks 8844, Youngtorget, 0028 Oslo eller følg QR-koden og fyll ut svarene på våre hjemmesider.





← Profileringsplakat for husmorferiene i karakteristisk 50-tallsstil.

ved dannelsen i 1939 – å være nasjonens drivende kraft i det forebyggende helsearbeidet; et arbeid som ikke hadde fått tilstrekkelig prioritet som konsekvens av verdenskrigen og dens grufulle ettervirkninger. For som det het i stiftelsesparagrafen: «Å gå inn for en effektiv utbygging av det forebyggende helsearbeid, særlig med sikte på barns og ungdoms helse, hjemmets og arbeidslivets hygiene».

BADSTUE TIL FOLKET

Allerede før krigen begynte Rolf Hofmo å realisere ideen om badstue til folket. «La badstu bli det norske folks bad», som det het. I den grad det var innlagt vann i husene, fungerte utslagsvasken for alle formål. Fra matlaging til når far måtte opp om natta. Møkkete kom han hjem fra skipsverftet, som ikke

hadde noe tilbud om dusj og såpe. Det fantes bare 300 offentlige bad i hele landet. 425 kommuner var helt uten. (...) De sanitære forholdene var en stor trussel mot folkehelsen. Så sent som i 1959 hadde bare 3,5 prosent av landets skoleungdom tilgang til bad, privat eller offentlig.

DE FØRSTE TIPPEMIDLENE

Rolf Hofmo hadde snaut kommet seg ut av Sachsenhausen i 1945 før han var i gang igjen. Bedring av de sanitære forholdene i hjemmene og på arbeidsplassene hadde ikke akkurat vært noen prioritert oppgave for tyskerne. Med badstueprosjektet som ett av mange tiltak tok Norsk Folkehjelp nå den førende rollen i det sanitære helsearbeidet. Staten hadde ingen bevilgninger å by på, men man fikk til-

gang til tippemidler. Hofmo, som gikk av som generalsekretær i 1947, ble sjef for Statens idrettskontor, som var finansiert via Norsk Tipping. I sin nye rolle sørget han for at «badstu til folket» ikke skulle dø ut av mangel på penger. I 1950 var det bygd 180 badstuer over hele landet. Gårdsbadstuer, skolebadstuer, grendebadstuer, idrettsbadstuer, skogsarbeiderbadstuer.

HUSMORFERIER

I 1946 sto 73 prosent av norske kvinner utenfor arbeidslivet. De jobbet alle hjemme. Var de godt voksne, hadde svært mange av dem allerede lagt strevsomme år bak seg. 1930-tallet med en mann kanskje uten jobb og inntekt. Krigsårenes mangel på det meste. Og nå en ny krevende arbeidsøkt med rasjonering av alt som trengtes. Denne



← Husmorferie:
Svestad feriehem for
slitne husmødre i juni
1960

kampen for å få dekket dagliglivets mest nødvendige behov tok visst aldri slutt. Størst var naturlig nok bekymringen for ungene, som i slike knapphetstider skulle ha nok og riktig mat. Husmødrene la seg like slitne om kvelden som sine menn med jobb der ute i byen, selv om de «bare» var hjemme.

(...) De to første gruppene av husmødre og deres barn fikk et 14 dagers opphold på henholdsvis den flunkende nye «arbeiderhøgskolen» Sørmarka, som var finansiert og reist av LO, og på Oslo og Akershus faglige Samorganisasjons barnehjem på Utøya i Tyrifjorden – steder som på ulike måter har brent seg inn i arbeiderbevegelsens dramatiske historie. Det var lykkelige dager for de som fikk tilbudet, blant annet fordi det ble bestemt «at foruten vanlig pensjonskost skulle der sørges for et ekstratillegg om-

fattende kjøtt, melk og egg».

Tusener på tusener ble gjennom 1950-årene spredd på gårder, pensjonater og kurssteder over det ganske land for et to ukers sommeropphold. I toppårene 1959 og 1960 så mange som 6 000 kvinner og barn. Aktiviteten ble først lagt ned midt på 1970-tallet.

INTERNASJONAL SATSING

Fra midten av 1960-tallet fant det sted en betydelig utenrikspolitisk radikaliserings innenfor arbeiderbevegelsen, og også en splittelse mellom de trofaste tilhengerne av en USA-dominert vestlig utenrikspolitisk linje og de som stilte seg skeptiske både til det norske NATO-medlemskapet, atomopprustningen og alliansen med den amerikanske imperialismen som tok seg til rette i så mange deler av verden.

Særlig bidro Vietnamkrigen sterkt til den opposisjonen som bygde seg opp mot den offisielle utenrikspolitikken. USA trakk seg tapende ut av landet i 1973/1974. I 1976 var Norsk Folkehjelps internasjonale avdeling en realitet. Den senere bistandsministeren i Harlem Brundtlands andre regjering, Vesla Vetlesen, ble ansatt til å lede arbeidet. I 1978 fikk hun med seg Laila Nikolaisen, som skulle bli den virkelige nestoren i Folkehjelps internasjonale arbeid. Gjennom 33 år var hun med på å bygge opp det som skulle bli landets største frivillige internasjonale bistandsorganisasjon, blant annet som utenlandssjef og som stedlig representant på mange av utestasjonene. Hun gikk av med pensjon i 2011.

Venter og håper

I et gammelt hotell i idylliske Jølster er 85 asylsøkere samlet under ett tak. 85 enkeltskjebner bundet sammen av ønsket om en trygg fremtid. Sammen med den lille personalgruppa gjør de det beste ut av tilværelsen.

TEKST Sissel Fantoft FOTO Eivor Eriksen



11 måneder gamle Seliohom ble født på mottaket. Hun lider av kraftige allergier, og mamma Semhar Photos drøm er at de får bo et sted i nærheten av et sykehus.

JØLSTER HOTELL BLE BYGD i 1888 i staselig sveitserstil. Under krigen ble hotellet rekvirert av tyskerne og brukt som lasarett. Siden 2010 har Norsk Folkehjelp drevet asylmottak i bygningen.

Et privatdrevet asylmottak holdt til i hotellet mellom 1998 og 2001, og da planene om et nytt mottak dukket opp var skepsisen i lokalmiljøet stor.

– Det var en del bråk sist det var asylmottak her, og den erfaringen var litt skummel å ha med seg, sier mottaksleder Grete Apelseth. – Men vi har ikke merket noen problemer, tvert imot har mottaket blitt en naturlig del av livet her i Jølster, og mange beboere er godt integrert i lokalsamfunnet, fortsetter hun.

ENGASJERT STAB

Personalgruppa er liten og tett sammen-sveiset, og alle deler det samme engasjementet for mottaket og beboerne. I 2012 startet Norsk Folkehjelp sammen med LO og en ansatt et lokallag av Norsk Folkehjelp rettet mot mottakene i Jølster og Førde.

– Norsk Folkehjelp Sunnfjord er kanskje det eneste lokallaget i landet som har hovedfokus på integrering av flyktninger, sier Ellen Indrebø, som er medlem i lokallaget og jobber som informasjonsansvarlig ved mottaket.

– Vi engasjerer oss med leserinlegg, stands, temamøter og så videre og arrangerer forskjellige aktiviteter som bingo, fotball, gubbetrim og bowling, forteller hun.

Ofte kan det være vanskelig å gå hjem etter endt arbeidsdag.

Grete Apalseths datter Katrine Apalseth (20) studerer sosialt arbeid ved Høgskolen i Sogndal og er aktiv i Norsk Folkehjelp Sunnfjord, i tillegg til at hun leder Solidaritetsungdommen Sunnfjord.

– Vi forsøker å finne på hyggelige aktiviteter sammen med de yngre beboerne. Det er mye skepsis mot asylsøkere inne i Førde hvor mange går på norskopplæring, og jeg håper jobben vi gjør bidrar til å få bort noen fordommer.



↓ Hver eneste dag tar Ellen Indrebø og Sultan Jacob turen fra mottaket og til SPAR-butikken nede i veien og henter mat, donert av kjøpmann Eirik Hjelmbrække (i bakgrunnen).

STRESSENDE SITUASJON

Byggets tredjeetasje er reservert barn og kvinner, slik at de ikke behøver å dekke seg til. Eritreiske Semhar Photo (27) har bodd her i ett år og sju måneder, og hennes vesle datter Seliohom på 11 måneder ble født på mottaket. Datteren har fått oppholdstillatelse, mens mor fikk avslag og har anket. Seliohom er svært allergisk, blant annet mot husdyr og støv, og har det ikke bra på mottaket hvor det blant annet er teppegulv.

– Min drøm er at barnet mitt skal få et godt liv og god helse. Jeg drømmer om å bo et sted hvor hun kan løpe rundt, og hvor sykehus og legehjelp er i nærheten slik at vi kan få rask hjelp hvis hun blir dårlig.

GODT NABOSKAP

Sultan Jakob fra Sudan bodde tidligere på mottaket, men han har fått oppholdstillatelse og bor nå i Høyanger.

– Men jeg jobber som vaktmester og barnepasser på mottaket og det trives jeg

veldig godt med, sier han på klingende sunnfjordsk.

– Hehe, norskopplæringa i Førde er den eneste i landet som foregår på nynorsk, så jeg har større problemer med å forstå bokmål og andre norske dialekter enn nynorsk, sier han.

Vi blir med når Ellen, Katrine og Sultan tar dagens tur til den lokale SPAR-butikken, hvor de henter mat til mottaket.

– Det startet med at Grete ringte meg og fortalte at beboerne er underernært. Vi kan jo ikke ha det slik at naboene våre sult, sier kjøpmann Eirik Hjelmbrække, mens kassene fylt med matvarer bæres ut i varebilen.

– Dette er fullt brukbar mat som vi på grunn av reglene i dagligvarebransjen ellers måtte kastet. Det føles bra å være litt etiske rundt dette, det er jo mye bedre at maten blir spist enn at den går i søpla, sier Hjelmbrække.

Mor godhjerta

Leder Grete Apelseth ved Jølster asylmottak er ikke redd for å heve stemmen i møte med urettferdighet. Det har sin pris, men hun lar seg ikke kneble.

TEKST Sissel Fantoft **FOTO** Eivor Eriksen

DA EN AV BEBOERNE ved asylmottaket kom hjem med en legeerklæring på at han var underernært reagerte Grete umiddelbart.

– Jeg ble så forbannet! Det hører ingensteds hjemme at vi skal sulte folk ut av landet! De som har fått avslag på søknaden om oppholdstillatelse har bare 1960 kroner i måneden å leve for, og det skal dekke alt fra mat, klær, tannpasta, vaskepulver, busskort og så videre. Det er faktisk ikke alle som kan reise hjem, og de blir sittende fast i systemet, sier hun.

Da Grete ble intervjuet av NRK og fikk spørsmål om hun syntes at folk skulle komme med mat til mottaket svarte hun straks ja. Men i stedet for mat var det hat som materialiserte seg.

– Jeg var ikke forberedt på alle de forferdelige meldingene som dukket opp i kommentarfeltene. Det har vært en del ubehageligheter, men ikke noe jeg ikke kan takle, sier Grete. For når hun opplever urettferdighet så sier hun ifra. Det har hun bestandig gjort.

Datteren Katrine pleier å lese høyt fra kommentarfeltene på nettet for mora.

– Men jeg klarer bare å høre litt før jeg må si stopp, for jeg blir så opprørt. Her snakker vi om medmennesker som sulter i vårt nærmiljø og så er det så mye hat mot dem, sier hun.

Etter all mediedekningen har Grete blant annet havnet på landssvikerlista til Norsk Folkeparti.

– Men det tar jeg ikke så tungt, der står det så mange bra folk i tillegg til meg at jeg nesten ble beæret, sier hun.

ENGASJERT FAMILIE

Grete Apelseth bor i Naustdal utenfor Førde sammen med mannen og de fire barna Katrine (20), Ole Kristian (17), Andreas (15) og Sara Elise (8), samt familiens nye «baby», tibetansk spanielvalpen Luffi.

– Vi er en veldig engasjert familie, og de politiske diskusjonene kan gå høylytt for seg rundt middagsbordet. Jeg tror jeg har arvet engasjementet mitt fra min mor, hun var alltid aktiv i politikk og fagbevegelse, forteller Grete.

Hun jobbet tidligere innenfor økonomi i det private næringsliv. Da Norsk Folkehjelp startet asylmottak i gamle Jølster hotell i 2010 bestemte hun seg for å søke jobb som økonomi-medarbeider der.

– Jeg kunne ingenting om asylpolitikk da jeg begynte her, visste knapt nok forskjell på innvandrere, flyktning og asylsøker, så læringskurven har vært bratt, spesielt det første året. Jeg fikk mange sjokkopplevelser da jeg kom hit og opp-

«I tredje etasje har vi laget en egen kvinneavdeling hvor de slipper å dekke seg til»

daget hvordan det norske systemet behandler mange mennesker, sier hun.

Grete steg raskt i gradene og ble først informasjonsmedarbeider, og deretter leder av hele mottaket.

– Det er en fantastisk spennende jobb! Jeg er veldig opptatt av å få ut informasjon om virkeligheten til asylsøkerne, for jeg er overbevist om at det er mangel på kunnskap som er årsaken til at mange nordmenn er så negative. Her i Jølster var skepsisen stor da mottaket skulle etableres, og vi arrangerte mange åpne dager og informasjonsmøter. Ganske raskt dabbet interessen av – folk skjønnte at dette ikke var noe å være redd for, og nå fungerer det veldig fint. Mange beboere har fått venner i lokalmiljøet, Bygdekvinnelaget kommer hit jevnlig og har strikketvelder hvor godt voksne jølsterdamer snakker engelsk som aldri før og koser seg, forteller hun.

PLIKT TIL Å SI IFRA

Da Grete gikk ut i media og oppfordret folk til å komme med mat til mottaket var den første reaksjonen hatmeldinger, mens bare et par stykker dukket opp med mat. Men etter hvert har det begynt å skje andre ting også.

– Vi har fått økt frivillighet på mottaket og flere kommer på besøk, og vi har klart å løfte denne saken opp på politisk nivå. Når Norsk Folkehjelps underskriftskampanje «Stopp sulten i mottakene» når 1000 underskrifter skal ledelsen ta dem med til justisminister Anders Anundsen, sier hun.

På mottaket har det også kommet i gang en rullerende middagsklubb hver torsdag.

– Denne torsdagen er det ei gruppe fra Kristelig Folkeparti som kommer og lager mat og spiser sammen med beboerne. Vi håper å få til åtte grupper som kan rullere, som lokallaget til Norsk Folkehjelp, lokallaget til Røde Kors, ei gruppe med lærere og så videre, sier hun.

Mottaket drives i samarbeid med beboerne.

– Beboermedvirkning er noe av det aller viktigste her – dette er jo hjemmet deres. Beboerne hjelper til med alt som ikke involverer personopplysninger – de sitter i resepsjonen, passer barn, leder bingoen og så videre, forteller Grete.

Rundt 70 prosent av beboerne har fått opphold i Norge, men mange av dem blir boende på mottaket lenge etterpå,

mens de venter på bosetting i kommuner.

– Det er trist at systemet er slik, de som går og venter på bosetting blir ofte rammet av brakkesyke, de snur døgnet og så videre, og da blir det tungt å komme i gang igjen seinere. Vi har flest enslige unge menn fra Øst-Afrika her hos oss, men også en del kvinner og noen barn. I tredje etasje har vi laget en egen kvinneavdeling hvor de slipper å dekke seg til, forteller Grete, som ikke har noen planer om å bremse på sitt engasjement.

– Norsk Folkehjelp driver jo mottak fordi vi skal påvirke politisk. Vi har plikt til å si ifra hvis vi opplever noe vi mener er galt, og det har jeg tenkt å fortsett med!

↓ Grete Apelseth er leder for Jølster asylmottak og kjemper en innbitt kamp for beboernes rettigheter, selv om det innebærer å stikke frem nakken og motta tøffe reaksjoner selv.



← Internflyktninger
forbereder matut-
deling i Gemezza,
Terekeka fylke.



Hjelp til 60 000 flyktninger

– Vi trenger mer mat, landbruksutstyr og såkorn, slik at vi kan plante her når regnet kommer, sier Malek Makir. Han er fordrevet fra hjemmet sitt i Bor i staten Jonglei. Nå er han flyktning i Tombek.

TEKST OG FOTO Tamama Norbert

– *De sov under trær eller åpen himmel og trengte både mat og bedre boforhold.*



← En kvinne på vei hjem til leiren med nødhjelp som ble utdelt i Tombek i februar.

– **LOKALBEFOLKNINGEN HAR LOVET** oss land som vi kan dyrke mens vi venter på at situasjonen i Jonglei roer seg, sier han

Tusenvis av internt fordrevne flyktninger i statene Lakes og Sentral-Ekvatoria i Sør-Sudan har siden februar mottatt nødhjelp fra Norsk Folkehjelp. Flyktningene levde under vanskelige forhold og behovene var store. De sov under trær eller åpen himmel og trengte både mat og bedre boforhold. I februar ble det delt ut nødhjelpspakker til 30 000 mennesker på øyene Gemeza og Mangalla, samt Tombek i Sentral-Ekvatoria, og i Awerial, Øst- og Vest-Yirol, i delstaten Lakes.

– Sikkerhetssituasjonen er fremdeles ustabil i flere områder av Sør-Sudan og de interne flyktningene tør ikke å vende hjem ennå, sier Henrik Stabell, landdirektør i Norsk Folkehjelp. Nå begynner regntiden, og for flyktningene som holder til på øyene ute i Nilen vil det bety oversvømmelser og en økning i vannbårne sykdommer. – Med

støtte fra norsk UD har vi heldigvis kunnet levere ut noe utstyr som beskytter befolkningen bedre mot nettopp regn og sykdom fortsetter Stabell.

Konflikten i Sør-Sudan kan føre til den største sultkatastrofen i Afrika siden 80-tallet. I Terekeka deler Norsk Folkehjelp ut 150 tonn mat til 8600 interne flyktninger, mens i Øst- og Vest-Yirol har det på syv matstasjoner blitt utdelt 175 tonn mat til 20 000 mennesker. I tillegg samarbeider Norsk Folkehjelp med Verdens matvareprogram om matutdeling i hovedstaden Juba og Fangak i delstaten Jonglei, og skal nå i gang også i Upper Nile State.

– Mangelen på mat og husly bekymrer oss fremdeles, sier Abraham Kolnyang, internt fordrevet fra Jonglei.

– Vi er takknemlige for hjelpen vi mottar fra Norsk Folkehjelp, men vi trenger mer presenning til å bygge husly til alle. Det haster særlig nå som regntiden kommer, sier han.

PÅ KARTET



Skremt av hemmelige atomvåpenulykker

Da den amerikanske journalisten Eric Schlosser gjorde research til sin siste bok om nesten-ulykker med atomvåpen, ble han skremt, men engasjert. Nå vil han at vi skal bli det samme.

TEKST Julie Strand Offerdal FOTO Matthias Steffen www.matthiassteffen.com

– **AKKURAT NÅ** trues verden av to eksistensielle farer. Det er klimaforandringene og atomvåpen. Forskjellen mellom dem er at klimaproblemene kommer sigende langsomt, og kan reverseres eller begrenses. Ved en detonasjon av et atomvåpen ville ødeleggelsen komme momentant, og være umulig å endre, sier Eric Schlosser.

EN FEIL ER NOK

Den amerikanske journalisten, kjent for boka *Fast Food Nation*, har brukt seks år på research til sin siste bok. *Command and Control* er historien om de gangene det nesten gikk galt. De gangene uhell eller menneskelig svikt har bragt oss faretruende nær en detonasjon av et eller flere atomvåpen, og det kun var tilfeldigheter eller flaks som reddet oss fra total ødeleggelse.

SLO HULL I MISSILEN

En av nesten-ulykkene som beskrives i boka skjedde i den amerikanske delstaten Arkansas i 1968. Det største atomvåpenet USA noensinne har bygd sto lagret i en silo på størrelse med en tietasjers bygning.

– Denne bomben var tre ganger kraftigere enn alle bombene som ble brukt under andre verdenskrig til sammen, forklarer Schlosser.

En arbeider var i ferd med å gjøre vedlikeholdsarbeid på våpenet, da en del av skiftenøkkelen hans løst, traff plattformen han sto på og spratt i været. Arbeideren famlet desperat etter metallbiten han hadde mistet, men den glapp mellom hendene hans og falt ned i en sprekke mellom siloen og missilen som atomvåpenet sto på. Derfra falt den 20 meter, spratt i siloveggen og slo et hull i siden av missilen. Drivstoff fra missilen rant ukontrollert ut i siloen.

– Arbeiderne ante ikke hva de skulle gjøre, atomvåpenet sto i fare for å detonere hvis det ble utsatt for brann eller en mindre eksplosjon. De gjorde en utrolig heltemodig innsats for å unngå at drivstoffet tok fyr og dermed hindre at hele Arkansas ble slukt av flammehavet dersom atomvåpenet detonerte, sier Schlosser.

ROTET BORT SEKS ATOMVÅPEN

Også i nyere tid har verden vært svært nær en atombombedetonasjon flere ganger. I 2010 mistet amerikanerne kontakten med 50 av sine atomvåpen, og i en hel time var kommunikasjonen brutt. I 2007 ble seks atomvåpen ved en feil tatt ut av bunkeren de sto i, lastet på et fly og flydd til en annen flyplass, hvor de sto i flere timer før noen oppdaget hvilken farlig last som sto ubevoktet.

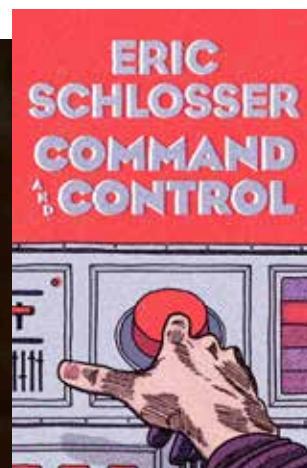
Store deler av informasjonen i *Command and Control* har ikke tidligere vært kjent. Schlosser har benyttet seg av amerikanske innsynslover, *The Freedom of Information Act*, for å få tilgang til klassifiserte dokumenter.

– Dette er informasjon som har blitt holdt hemmelig, ikke for å bevare rikets sikkerhet, men fordi det var flaut. Man har bevisst prøvd å dekke over feil som har blitt gjort. Det er svært bekymringsverdig, sier Schlosser.

SVÆRT ALVORLIGE TIDER

Etter at Schlosser fullførte *Command and Control* har han sett med økende bekymring at Russlands forhold til vesten blir stadig mer anspent.

– Det er lenge siden USA og Russland har vært i full atomberedskap. La oss inderlig håpe at vi ikke kommer dit på grunn av det som har skjedd i Ukraina. Dette er svært, svært alvorlige tider, sier han.



FAKTA OM ATOMVÅPEN

- Det finnes 19 000 atomvåpen i verden i dag.
- Landene som har atomvåpen er USA, Russland, Storbritannia, Frankrike, Kina, India, Pakistan, Israel og Nord-Korea.
- USA og Russland har 2000 av sine atomvåpen i høyberedskap. Det vil si at de kan skytes ut i løpet av noen minutter.
- En gjennomsnittlig amerikansk atombombe er i dag ti ganger kraftigere enn de som ble brukt til å ødelegge Hiroshima og Nagasaki.



↑ Gravejournalist Eric Schlosser har brukt seks år på å fordype seg i nesten-ulykker med atomvåpen. Her er han under sivilsamfunns-møtet Berlin Sessions on Humanitarian Disarmament i januar i år

Risikoen for en planlagt atomvåpen-krig er mindre i dag enn den var under den kalde krigen. Men risikoen for at et våpen detonerer et sted i verden, ved et uhell eller en misforståelse, er større, mener Schlosser.

I MENNESKETS MAKT

Selv etter seks år med fordypning i et av verdens mest skremmende temaer, føler den amerikanske journalisten seg hverken deprimert eller maktesløs.

– Da jeg skrev boken, ble jeg først og fremst veldig engasjert. Jeg skjønnte at det er vi mennesker, vi som har bygd disse våpnene, som har makt til å utrydde dem og den enorme risikoen de innebærer. Ved å skrive denne boka prøver jeg å være en av dem som bidrar til at det skjer, sier han.

UNGDOMSLEDER

Ordets makt

21. MARS VAR JEG på Fordommer fordummer-konferansen 2014 i anledning FNs internasjonale dag mot rasisme for å lære mer om hatytringer og hvordan vi kan møte disse. Ord er mektige, ofte mektigere enn vi tror. De blir til handlinger og påvirker hvordan vi oppfatter verden rundt oss. Ordets makt er sentral for alle arbeidsområdene til Solidaritetsungdom, fra antirasisme til utviklingspolitikk og kampen mot atomvåpen.

Hver gang en hatefull ytring får stå uimotsagt skyves grensen for hva som er greit å si. Måten vi snakker om folk påvirker hvordan vi oppfører oss mot dem. Når debatten om asylsøkere bare handler om hvor vanskelig det er for oss å ta imot dem og hvordan denne byrden kan begrenses, gjør det noe med måten vi møter mennesker på flukt på. Derfor skal vi være vaktbikkjer i debatten og møte rasistiske ytringer med fakta, enten det er i den offentlige debatten eller over middagsbordet i familieselskap.

Debatten om atomvåpen er et annet eksempel på at kontroll over språkbruken gir kontroll over temaet. I altfor mange år har debatten om atomvåpen vært preget av en framstilling av atomvåpen som noe magisk som skaper fred og ikke egentlig er en trussel. Nå har vi tatt kontrollen over språket tilbake, og det snakkes nå om virkeligheten på bakken – de humanitære konsekvensene av atomvåpen. En atomvåpendetonasjon har uakseptable humanitære konsekvenser og som journalisten Erik Schlosser har vist gjennom sine undersøkelser kan ulykker skje. Det finnes ingen beredskap mot atomvåpen, det eneste sikre er et totalforbud.

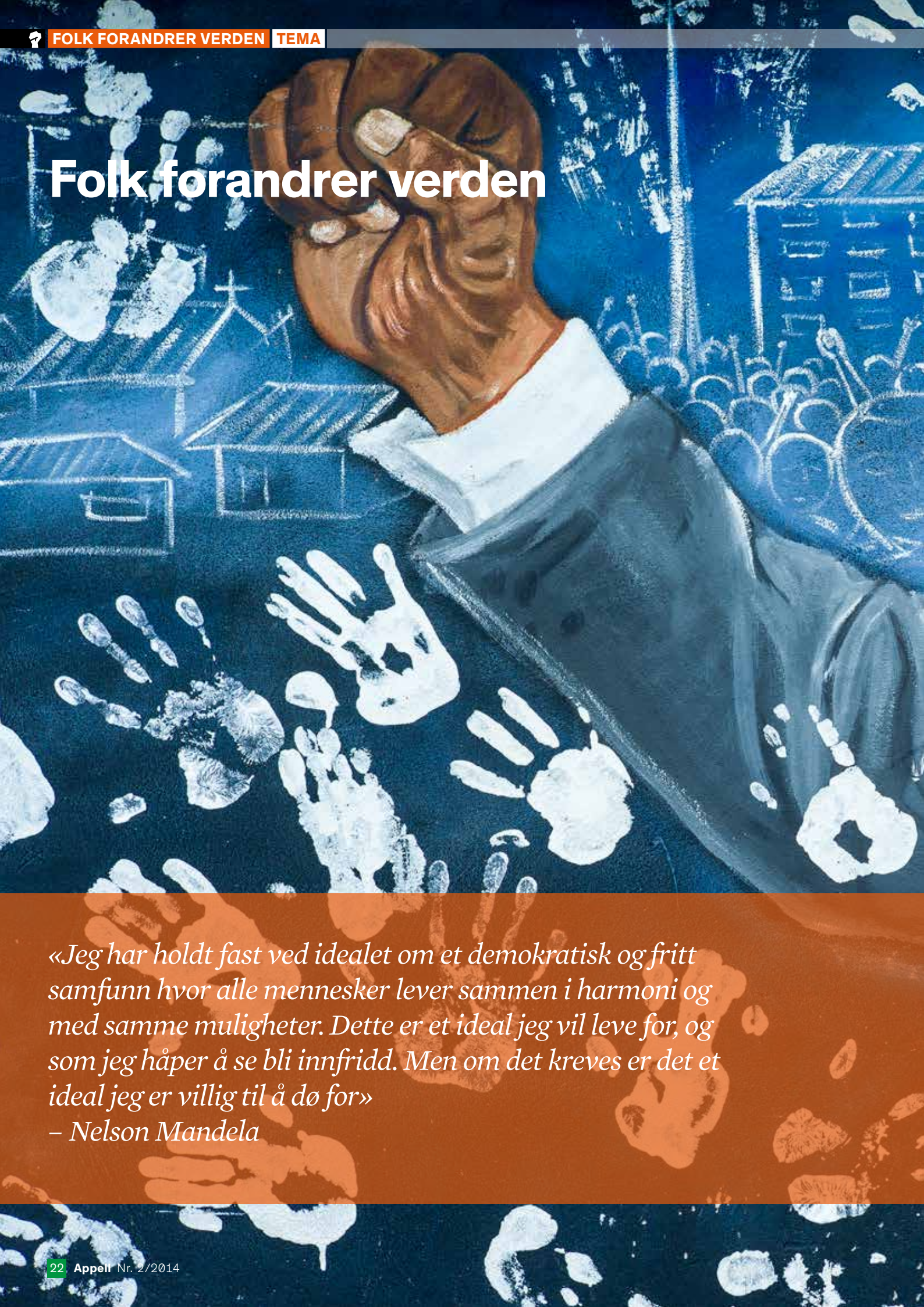
Nå nærmer vi oss årets beste dag, 1. mai, med stormskritt. Da inntar både Solidaritetsungdom og andre representanter fra Norsk Folkehjelp talerstoler landet over for å heve stemmen for de som er undertrykte og trenger vår solidaritet. Vi skal snakke om retten til å organisere seg for å oppnå samfunnsendringer som gir en mer rettferdig fordeling av makt og ressurser. Vi vet at verden ikke er fattig, men urettferdig. Derfor vet vi også at dette kan forandres. Vårt budskap for 1. mai er at folk forandrer verden.

Jeg og resten av det nye Solidaritetsungdomsstyret gleder oss til å feire 1. mai med å stå ekstra hardt på kravet om en mer rettferdig verden!

*Solidarisk hilsen
Ingrid*



Folk forandrer verden

The background of the page is a painting. It features a large, brown, muscular fist raised in a gesture of solidarity or protest. The fist is positioned in the upper right quadrant. Below the fist, there is a dark, textured area that resembles a crowd of people, with many small, white handprints scattered throughout. In the background, there are several small, simple houses with gabled roofs, suggesting a village or a community. The overall color palette is dominated by dark blues and greys, with the brown of the fist and the white of the handprints providing strong contrast.

«Jeg har holdt fast ved idealet om et demokratisk og fritt samfunn hvor alle mennesker lever sammen i harmoni og med samme muligheter. Dette er et ideal jeg vil leve for, og som jeg håper å se bli innfridd. Men om det kreves er det et ideal jeg er villig til å dø for»
– Nelson Mandela



MANDELA VAR UNIK, men det var ikke Mandela som veltet apartheidregimet. Det var et resultat av en lang kamp. En organisert kamp hvor fagforeninger, partier, studenter og andre stod sammen. Verden har mye å lære av Mandela, men for den som vil forandre verden er det like mye å lære av den kampen som ble ført. Også da han satt i fengsel.

Det er dette 1. mai-aksjonen til Norsk Folkehjelp handler om: Den eneste måten man kan bli hørt og bidra til å forandre samfunnet er om man organiserer seg. Lokalt og globalt.



Tikkende bombe

Overalt hvor vi kjører i byen Emalahleni, som på lokale språket betyr «kull», er omgivelsene dekket av svart støv, og byen som på Afrikaans heter Witbank, bærer sitt navn med stolthet.

TEKST Victoria Uwonkunda **FOTO** Werner Anderson

EMALAHLENI LIGGER NORDØST for Johannesburg, og det er ikke til å komme bort fra at kullgruvevirksomhet er stor business her, men det er lite som tyder på at lokalsamfunnet har dratt nytte av den gode fortjenesten. Det lettjenkelige afrikanske rødbrune støvet er blitt til en svart sky som legger seg på alt og

alle i nærheten. Mange bor i små hytter av bølgeblikk, papp, planker og murstein. De kalles «shanties» i Sør-Afrika. Det er trangt mellom plassene, hver ubebodde tomme blir bebyggd.

I bydelen Coronation, bor fire år gamle Matlatsi Ramushu sammen med moren og søsknene. Den lille krabaten

← Fire år gamle Matlatsi Ramushu (i rød genser) sammen med sin mor og søsken. Matlatsi går ikke i barnehagen og derfor er han ofte på kullberget hvor han brant seg mens han lekte med vennene sine.

– Selskapene fortsetter å utvinne kull, men de lytter ikke til befolkningen om hvilke helsefarer de utsettes for.

→ Matthews Hlabane, koordinator i People's Dialogue, mener kullgruvevirksomheten har ødelagt for lokalsamfunnet i Emalahleni.



har brent seg på kullberget mens han lekte sammen med vennene i fjor, og nå har han et arr langs foten.

– Han løp rundt med de andre barna da ulykken skjedde, forteller moren. Barna går ikke i barnehagen, og vi har ingen andre muligheter for dem, så de leker og løper på haugen hele dagen, fortsetter hun.

Fireåringen er stille og gjemmer seg bak morens arm, men på mammas oppfordring, viser han frem foten. Et langt arr er godt synlig langs siden.

Det ulmer under jorda der Matlatsi og familien bor, og mange «shantier» har blitt slukt av naturkreftene og menneskeliv har gått tapt.

Om noen måneder fyller den lille tassen fem år, men fremtidsutsiktene er ikke lyse for Matlatsi og mange rundt Coronation-gruven. Mange familier har ikke arbeid, og mat er vanskelig å få tak i uten inntekter. Situasjonen har blitt verre etter at store kullgruveselskaper

på grunn av finanskrisen har sparket mange arbeidere. Mange har sett seg nødt til å flytte til andre byer og landsdeler på leting etter et bedre liv.

– Det går fra vondt til verre for mange av dem, sier Matthews Hlabane, koordinator i People's Dialogue som samarbeider tett med Trust for Community Outreach and Education (TCOE), Norsk Folkehjelps partner innenfor blant annet landspørsmål, organisasjonsutvikling og ledelse i Sør-Afrika.

– Selskapene fortsetter å utvinne kull, men de lytter ikke til befolkningen om hvilke helsefarer de utsettes for, fortsetter han.

«Shantiene» ligger rett ved og på kullgruvene og mengden helseskadelig avfall her er kolossal. Gruveselskapene gjør lite for lokalsamfunnet og svært få småbarn på Matlatsis alder går i barnehage eller skole, sier både Hlabane og lokalbefolkningen vi snakket med.

I de fleste tilfellene har ikke familiene råd til å sende barna på skolen fordi de ikke tjener nok til både skolepenger og til livsopphold.

– Barn har ikke tilgang til skoler fordi de voksne har fått sparken, samtidig fortsetter kullgruveselskapene å omsette for store beløp. Mange mennesker dør på grunn av den forurensede luften og vannet, legger Hlabane til mens han viser oss rundt på landområder som ikke lenger kan tas i bruk på grunn av store mengder giftige kjemikaler som dumpes fra fabrikkene.

Mange av dem vi møter sier de har lite tro på en lys fremtid, men kan heller ikke flytte til andre steder. Det har de ikke råd til.

– Hvor skal vi flytte, og hvilke penger skal vi bruke? Vi har knapt nok til å overleve, sier moren til lille Matlatsi.

Apartheid lever fremdeles i Langebaan

I idylliske Langebaan, 12 mil nord for Cape Town, prøver Martin Blake å leve av det havet gir. Men de lokale fiskerne blir fortrent av reguleringer og rike hvite turister som invaderer strendene.

TEKST OG FOTO Håvard Sæbø

MARTIN MÅ HVER DAG ta med seg den lille 15-fots fiskebåten hjem etter at garnene er trukket. Hvis han drar båten opp på stranda, slik som han gjorde før, vil noen kutte ankerkjettingen og sende båten hans til havs. Svarte lokale fiskere er uønsket i feriebyen.

– På 80-tallet kom de hvite og tok over alle husene ved stranda. Vi ble tilbudt en liten sum penger og en subsidiert tomt lenger nord i byen i bytte for husene våre, sier Martin.

UTESTENGT FRA EGEN BY

Martin viser oss stedet hvor han bodde som barn. Nå er det bygget et lite palass på strandeieendommen. Nærmeste nabo er restauranten Driftwoods, men dit går hverken Martin eller de andre fiskerne for å spise.

– Vi kan spise der, men føler oss ikke særlig velkomne. Ikke der, eller på noen av de andre restaurantene i byen, sier Martin.

DAGLIG OPPSYN

Før apartheid var det ingen restriksjoner på fisket, men under apartheidregimet ble alle de svarte fiskerne nektet å fiske. Etter apartheids fall i 1994, fikk fiskerne i Langebaan tildelt 27 kvoter, men disse ble raskt redusert til 14 da det kom reguleringer på fisket.

– De hvite turistene fisker på steder hvor vi ikke får lov til å sette garnene våre. Hver eneste dag blir jeg kontrollert av fiskeoppsynet som sjekker lisensen

og fangsten min. Hvis vi driver inn i de ulovlige områdene, kommer de og jager oss med en gang, sier Martin.

Han har to barn. En datter på 20 som satser på turisme og en sønn på 28 som er IT-spesialist.

– Jeg ville ikke at han skulle bli fisker. Det er for mange regler og trøbbel.

Martin brukte alle pengene og oppsparte midler slik at de to barna kunne gå på college for å få seg utdanning og jobb.

For å dekke utgiftene til bensin og få en liten fortjeneste må de hver dag få minst 300 kilo fisk. Mange dager får de godt under 100 kilo av fisken snok. Denne selger de for et sted mellom seks og ni kroner stykket. På markedet går den for det femdobbelte.

På vinteren er det lite snok, og da må de ofte låne penger til bensin for å komme seg på havet.

RUSPROBLEMER

– Jeg vil ha en ny politikk. Folk må ha råd til å sende barna sine på universitetet. Her i Langebaan er det mange problemer med arbeidsledig ungdom, og det kan se ut som annenhver familie har rusproblemer. Når det ikke er penger til å gå på skole, så ruser ungdommene seg.

Martin startet som fisker da han var 13 år. Da hadde alle egne båter. I 1985 kjøpte alle de store farmerne opp den svære lagunen ved Langebaan og lagde egne regler. I lagunen kryr det av fisk, men det er bare tre hvite som får fiske



der. Fisket er regulert i tre soner: A, hvor det er fritt fiske for alle som har kvote, B, som er strengt regulert hvor kun hvite har rettigheter (og hvor det er mest fisk) og sone C, hvor fiske er forbudt. Mange driver tjuvfiske i sone B, men det er bare svarte som blir tatt for dette.

ORGANISERING FOR BEDRE KÅR

For sju år siden organiserte fiskerne seg. Med hjelp fra TCOE, som er en av Norsk Folkehjelps partnerorganisasjoner, har de tatt opp kampen. Etter å ha strevd med å få innpass hos myndighetene, har de nå etter en rekke møter og seminarer utarbeidet



← Martin og de andre fiskerne i Langebaan må ta med seg båten hjem hver dag etter endt fiske. Hvis de legger båten på stranda, blir den sendt til havs av dem som ikke ønsker deres aktivitet på strendene i byen.

FAKTA

I august 2013 var en delegasjon fra Fellesforbundet på besøk i Sør-Afrika for å se på prosjektene til Norsk Folkehjelp. Fellesforbundets ambassadører reiser rundt i klubber og avdelinger for å fortelle hvorfor det er viktig å støtte arbeidet til Norsk Folkehjelp.

en strategi som de mener vil virke for dem. Denne policyen er nå vedtatt av myndighetene, og skal implementeres i løpet av 2013. Den vil gi totalkvoter som de kan forvalte selv, og kanskje gi de lokale fiskerne noen av subsidiene som gis til de store industrielle fiskerne. Dersom de også vinner en pågående rettssak om fiskerettighetene i sone B, er det all mulig grunn til optimisme.

Alt de ønsker seg er et rettferdig samfunn og mulighet til å leve av det de lever for – det å fiske.



← Den lille koselige fiskerlandsbyen ble på 80-tallet invadert av rikfolk som rev de små husene og bygde svære boliger og leilighetskompleks på strendene.

Kambodsja – et land til salgs?

Ingen vet egentlig hva som foregår innenfor gjerdene rundt gullgruvene i Otron i Kambodsja. Men mange har en anelse. En gang i året kommer myndighetspersoner ut med lommene fulle av penger.

TEKST OG FOTO Ivar Christiansen



← Gruvearbeideren Sin Nob mener internasjonale kapitalkrefter fratar lokalbefolkningen levebrødet og ødelegger miljøet. - Fortell alle om hvordan vi lever, ber han.

– **JEG HAR VÆRT** gruvearbeider i 39 år, jeg passer ikke som risbonde, sier Sin Nob. Han har arbeidet i gullgruvene rundt Otron siden landsbyen ble etablert av myndighetene i 1986. Fra da og fram til 2008 ga de rike gullforekomstene i området et brukbart utbytte til de 99 familiene som bodde der, men etter at myndighetene ga konsesjon til et kinesisk selskap har de blitt nektet tilgang til sine rettmessige gullgruver.

Området er i dag gjerdet inn, og ingen vet egentlig hva som foregår innenfor gjerdene. Myndighetspersonene som skal påse at det kun gjøres undersøkelser av gullforekomster og ikke drift, kommer en gang i året. De godkjenner alltid virksomheten og reiser fra stedet med lommene fulle av penger. Korrupsjonen florerer.

KREVER RETTIGHETER

Etter en to timers kjøretur på svært dårlig vei, fem mil utenfor provins hovedstaden Katie, ligger Otron. Midt

inne i et tilsynelatende isolert område møter vi en veisperring. Representanten fra CED (Community Economic Development), en av Norsk Folkehjelps samarbeidsorganisasjoner, forteller oss at nå må vi være interesserte turister som ønsker å se hvordan lokalbefolkningen lever, ellers slipper vi ikke gjennom.

Vi slipper gjennom uten problemer og humper oss de siste kilometerne gjennom hugget og nedbrent regnskog inn mot landsbyen. Midt i ingenting ser vi en gigantisk jernport dekorert med kinesiske symboler og bevoktet av kinesiske vakter. Fra hver side av porten går et tre meter høyt, knall blått gjerde. Det strekker seg i begge retninger, så langt øyet kan se.

På en plass med falleferdige hus spredt over et relativt stort område, stopper vi bilene. Små og store, gamle og unge, stimler sammen rundt oss. De kjenner igjen representanten fra CED og tar oss vel imot.

Over flere år har CED bidratt til å styrke befolkningens evne til å kreve sine rettigheter. De får stadig økt juridisk kompetanse og de utvider nettverket sitt. På den måten blir de sett og myndighetene må i langt større grad ta hensyn til deres krav og rettigheter. Siden CED begynte sitt arbeid i 1998, har de utformet klagebrev til myndighetene som har bidratt til å stoppe hele seks omfattende konsesjonstildelinger.

PLYNDRER NATURRESSURSER

Sin Nob er en av lederne i landsbyen. Med sine 58 år og lange arbeidsinnsats i området, er han talspersonen.

– Jeg kom hit i 1983, forteller han. Da startet vi med gullutvinning. Forekomstene var gode og vi levde godt, bygde hus og satte opp skole. Landet var okkupert av Vietnam, men vi merket ikke så mye til det. Så kom freden og vi fikk vårt første valg siden uavhengigheten i 1953. Alt skulle bli bedre nå, trodde vi, men etter kuppet i 1997 har alt gått i gal retning.

Større og større deler av landet kontrolleres av internasjonale kapitalkrefter, spesielt kinesiske og vietnamesiske. Myndighetspersoner selger konsesjoner med 99 års bykslingstid på enorme landområder. Disse områdene plyndres systematisk for naturressurser. Om natten kjører store lastebiler den eviggrønne regnskogen ut av landet. På lastebillass etter lastebillass fjernes landets naturressurser systematisk. Myndighetene tenker bare kortsiktig profitt.

– I 2008 kom kineserne hit, fortsetter Sin Nob. De fikk konsesjon, etablerte



← Familiene blir syke av røyken og de forgiftede vannkildene. Utslett, kløe, svimmelhet, langvarige forkjølelser og hoste.

seg og gjerdet seg inne. Politiet jagde oss fra gruvene våre, vårt eget politi. Jeg og mange med meg måtte begynne med risdyrking for i det hele tatt å overleve. Jeg har kone, fire barn og to barnebarn, fortsetter Sin Nob. Vi vil ikke flytte, vi vil ha våre rettigheter.

– Takket være CED, har vi klart å legge press på myndighetene. Mange kjenner til vår situasjon nå. Vi kan ikke bare fjernes uten at det blir lagt merke til.

KINESISKE SPIONER

Men det kreves nitid arbeid for å flytte små stener, og arbeidet foregår hele tiden. Nå har landsbybeboerne igjen fått lov til å lete etter gull i området, men

bare i overflaten og ned mot fem meter. Problemet er imidlertid at når de finner et drivverdig område, så flyttes det blå gjerdet og den underjordiske gruvedriften starter opp.

– Selskapet driver effektivt i det skjulte. De graver seg dypt ned i bakken i flere etasjer. Flere ganger har de underjordiske sprengningene ført til ras og tap av menneskeliv i gruvene. Det verste er imidlertid at de bruker kvikksølv for å gjøre gullet så rent som mulig før det sendes ut av landet. Kvikksølvet sprer seg i jordsmonnet og forurensner jorda over store områder. Husdyrene våre som nå drikker av vannet som alltid har vært rent, dør etter kort tid, forteller Sin Nob videre.

Under vårt besøk ser vi en person som følger med på alt som sies og gjøres. Han er utsendt fra det kinesiske selskapet. Her blir alt kontrollert.

Stemningen blir plutselig amper og lokalbefolkningen urolige etter at det åpent er fortalt om hvordan kineserne ødelegger miljøet. Den utsendte «spionen» har satt foten ned. Nå er det nok.

– Vi gir oss ikke, sier Sin Nob. Han vet han kjemper en rettferdig kamp for sine rettigheter.

– Fortell alle om vår situasjon, ber han. Jo flere som vet hva vi blir utsatt for, jo større er sjansene for endring til det bedre.

Vi er likeverdige!

Kankuamokvinnene vil ikkje snakke om uavhengigheit, fordi deira inntekt alltid vil være eit bidrag til familien. På same måte som mennenes inntekt er det.

TEKST OG FOTO David Bergan

FRÅ FYLKESHOVUDSTADEN Valle Dupar, nord i Colombia, fører vegen oss vestover mot det fem tusen meter høge fjellmassivet Sierra Nevada ved den karibiske kysten. På den timeslange turen er det fleire sjekkpunkt med sandsekkbarrierer. Kontrollen er ikkje den strengaste denne dagen, og aktivisten Patricia køyrer sikk-sakk forbi oransje kjegler i sin gamle Nissan, utan å måtte stoppe for soldatane. For få år sidan var dette flate jordbrukslandskapet vitne til stadige konfrontasjonar mellom paramilitære og gerilja, der urfolksgruppa Kuankamo lei dei største ofra. Få familiar slapp gjennom desse verste åra utan å miste nokon og dei mest attraktive jordbruksområda vart tekne over av paramilitære på vegne av store jordeigarar. No er både paramilitære og gerilja ute og «Resguardo Kuankamo» får stort sett vere i fred, skjont leiarane må i likskap med eit tusentals andre sosiale lei-arar i Colombia ha 24-timars livvakt.

Kuankamo er ei av Colombias 102 urfolksgupper. Ei av primusmotorane i kvinneorganiseringa, Delvis Estrada, fortel at dei er omlag 11 000 Kuankamo som bur her medan åtte, ni tusen av dei har flytta eller flykta på grunn av valden. Dei fleste av desse bur i byar ved den karibiske kysten, men held kontakten med heimtraktene. Men valden som har prega så mange samfunn i Colombia i generasjonar er ikkje tema for besøket. Vi forstår fort at folk helst vil snakke om framtida og kva dei kan gjere for å løfte og utvikle samfunnet sitt.

Når det flate jordbrukslandskapet og sjekkpостane er tilbakelagt, er det ein

idyllisk dal ved foten av Sierra Nevada som møter oss. Vi skal besøke landsbyen ved inngangen til dalen. Årsmøtet i kvinneforeininga til Kakuango er godt i gang når vi kjem, og Liv Tørres, generalsekretær i Norsk Folkehjelp, blir invitert til å helse forsamlinga straks vi er inne på skulen. Engasjementet pregar forsamlinga, i alle fall kvinnene, medan mennene i eldre-rådet sit på utsida og bivånar det heile.

Når mørket fell på tenner nokon bål ute på plassen, og i ring sit eit titals menneske saman med Liv Tørres og Norsk Folkehjelps programkoordinator Cristina Santacruz, som tolkar. Liv vil gjerne vite i kva grad kvinnene er uavhengige økonomisk, og dette set i gang ein interessant diskusjon om kva likestilling kan bety i ulike samanhengar. Kankuamokvinnene understrekar at ein viktig del av deira arbeid for å styrke si sjølvkjensle er nettopp det å skaffe seg egne inntekter, ikkje minst frå handverk, slik som veving og knytting av dei populære, mønstra skulderveskene «mochilas», som blir selde over heile Colombia og til utlandet. Men Kankuamokvinnene vil ikkje snakke om uavhengigheit, fordi deira inntekt alltid vil vere eit bidrag til familien.

– Vi ser forholdet mellom mann og kvinne i familien som komplementært, at vi er likeverdige, men har ulike roller som vi hjelper kvarandre med å utøve, seier ei ung kvinne i ly av mørket.

– Ja, men kva med alle dei kvinnene som ikkje har kome så langt som dykk i å organisere seg og delta i Kankuamos samfunnsliv saman med mennene, spør Liv.

FAKTA

ONIC ble etablert i 1982 og har vært Norsk Folkehjelps samarbeidspartner siden 2004. Norsk Folkehjelp støtter ONICs politiske skoleringsprogram EFIN (Den nasjonale urfolksskolen), et opplæringsprogram for ledere og medlemmer over hele landet. EFIN er et mobilt opplæringsprogram som bidrar med opplæring i internasjonale avtaler og erklæringer om urfolks rettigheter, nasjonal lovgivning og urfolks egne juridiske tradisjoner, urfolks historie og motstandshistorie, kvinners rettigheter, kultur og identitet, autonomi og selvstyre. Opplæringen tar alltid utgangspunkt i de emnene deltakerne er mest interessert i.

PÅ KARTET





← Liv Torres og Christina Santacruz, programansvarleg for Colombia. Bak dei står Delvis Estrada (t.v.) og Arelis Uraiana, ei av leiarane i ONIC.

Ei av kvinnene svarar:

– Det er absolutt ei utfordring vi jobbar med, men å snakke om uavhengigheit for å få kvinner som held seg heime til å delta, verkar heller til at dei ikkje vil delta. Vi meiner og understrekar at vår organisering ikkje er imot mennene, men for å delta på like fot. Mange av mennene her har kome langt i å akseptere deltaking frå oss kvinner, og eldrerådet støttar oss i å mobilisere fleire kvinner.

Neste dag, i ei pause i kongressen, fortsetter praten med Delvis. Ho ventar sitt sjette barn og vi lurar på korleis ho greier å drive opplæring og leiarskap da. Svaret hennar tek tråden opp frå samtala rundt bålet kvelden før. Ho understrekar at støtte frå andre i familien og mannen hennar har gjort det mogleg å starte opp

og drive fram den regionale urfolkskulen (EFIN) blant Kuankamo.

– Det er ikkje lengre sidan enn 2010 at vi starta opp. Eg vart inspirert til å ta ordet og melde meg på i diskusjonar av søstrene våre som kom frå ONIC for å lære oss deltaking og organisering. Før dette var eg ganske beskjeden når det gjaldt å prate med fleire til stades, men når eg først skjønna at det gjekk an å delta i diskusjonar, så vart eg så glad i å prate at eg ikkje kunne stoppe. Sidan har eg prata og prata, urfolkskulen og organiseringa vart som ei honningkrukke for meg, eg greidde ikkje halde meg unna, flirer Delvis.

– Og kva med deltaking i politikk, stiller Kuankamokvinner til kommune- og senatorval no den 9. mars, spør Liv.

– Vel, vi har jo våre eigne urfolks-

lister til dette valet, men vi har ikkje vore spesielt aktive i å fremje kvinner. Det betyr ikkje at vi ikkje ønskjer å fremme kvinner frå Kuankamo, men det må modnast svarar Delvis.

Ho nemner eit døme på ei kvinne frå traktene som vart vald inn i politikk, men som gløymde både sitt indianske opphav og kvinnesak da ho kom i posisjon.

– Vi må skolere oss godt og lage ei skikkeleg plattform først. Hugs at for dei fleste er jorda viktig på den måten den gjev mat og inntekt. For oss Kuankamo er ho mykje meir. Jorda er vårt opphav, vår mor, og det perspektivet må vi ha med oss inn i politikken når vi stiller til val, understrekar Delvis bestemt.



Palestinerne i Syria – ofre nok en gang

Den palestinske flyktningleiren Yarmouk i Syria har gått fra å være et relativt fredelig tilholdssted for palestinske flyktninger, til å bli et symbol på den treårige konfliktens grusomhet. De fleste innbyggerne er fordrevet, og de som er igjen nektes mat, vann og andre forsyninger.

TEKST Julie Strand Offerdal FOTO United Nations Relief And Works Agency via The New York Times

– **PALESTINERNE I YARMOUK** er flyktninger, noen siden 1948 andre siden 1967. Nå er de igjen på flukt fra Assads styrker og fra sulten, sier Trude Falch, seniorrådgiver i Norsk Folkehjelp.

Flyktningleiren Yarmouk, som ligger i utkanten av Damaskus, har de siste månedene fått stor oppmerksomhet etter rapporter fra leiren som forteller om en desperat humanitær situasjon der innbyggere dør av sult og sykdom.

– Den syriske regjeringen bruker utsulting som våpen i krigen, sier Falch.

– Siden sommeren 2013 har Yarmouk vært beleiret av regjeringsstyrkene. All ferdsel ut og inn av leiren og dermed all forsyning av mat og medisiner har vært forbudt.

FANGET I KRYSSILD

Syria var lenge et relativt fredelig fristed for palestinerne, og palestinere i Syria hadde det på mange måter bedre enn andre steder i regionen. Før krigen bodde om lag 180 000 palestinske flyktninger og flere hundre tusen syrere i Yarmouk. Det var ikke en offisiell flyktningleir, men nærmest en bydel.

Den palestinske majoriteten ønsket ikke å bli en del av konflikten i Syria, men Yarmouks plassering like sør for Damaskus førte dem midt inn i konflikten. Regjeringsstyrkene kontrollerte den nor-

drlige porten og opprørerne den sørlige. Flere hundre tusen sivile, både palestinere og syrere, var fanget i midten.

– Yarmouk ble midtpunktet for kamper mellom opprørerne og de regimetro. Palestinerne endte nok en gang med å bli ofre uten å egentlig være aktør i konflikten, forklarer Falch. I desember 2012 flyktet de fleste av innbyggerne, men nesten 20 000 ble igjen, mange av dem var blant de svakeste – gamle og syke mennesker som ikke hadde noe sted å dra til. Så ble leiren beleiret.

– Folk begynte å spise ugress og kokte kaktus for å overleve. Prisen på matvarer eksploderte, og underernæring, dehydrering og sykdommer tok livet av over hundre mennesker, sier Falch.

NØDHJELP INN

Norsk Folkehjelp har en lang historie i regionen og har støttet palestinske flyktninger i nabolandet Libanon siden et landkontor ble etablert i 1982. Etter at krigen i Syria brøt ut, har partnerorganisasjoner med tilknytning til Syria blitt mobilisert for å bistå humanitært inne i Syria.

– De siste månedene har våre partnerorganisasjoner klart å få noe nødhjelp inn i Yarmouk. Vi støtter også personer som har klart å flykte fra leiren med mat og medisiner, sier Taj Al-Kaisi, som er nødhjelpskoordinator på Norsk Folkehjelps kontor i Libanon.

STERKE HISTORIER

Han forteller at noen flyktninger klarer å rømme fra Yarmouk-leiren ved å bestikke vakter ved enkelte checkpoints. Men ikke alle kommer seg ut i live.

– Han forteller at noen flyktninger klarer å rømme fra Yarmouk-leiren ved å bestikke vakter ved enkelte checkpoints

– Jeg møtte en mann som flyktet fra leiren med sine to barn og kona, hun lå bevisstløs på en bære som mannen bar på. Han forklarte at kona ikke hadde spist på lenge, og var fortvilet fordi hun heller ikke klarte å finne mat til barna sine. Ti minutter senere døde hun. Mannen og barna gråt og gråt, de kunne ikke engang svare på hva vi kunne gjøre for å hjelpe dem. Slike sterke historier med tragiske skjebner ser vi hver eneste dag, sier han.

GRUSOMME ENKELTSKJEBNER

Sikkerhetssituasjonen inne i Yarmouk-leiren er fortsatt svært utfordrende, også når det distribueres mat og medisiner, forteller Al-Kaisi.

– Under en matdistribusjon som FNs organisasjon for palestinske flyktninger UNRWA gjennomførte nylig ble tre sivile drept og 21 skadet i en bombeeksplosjon.

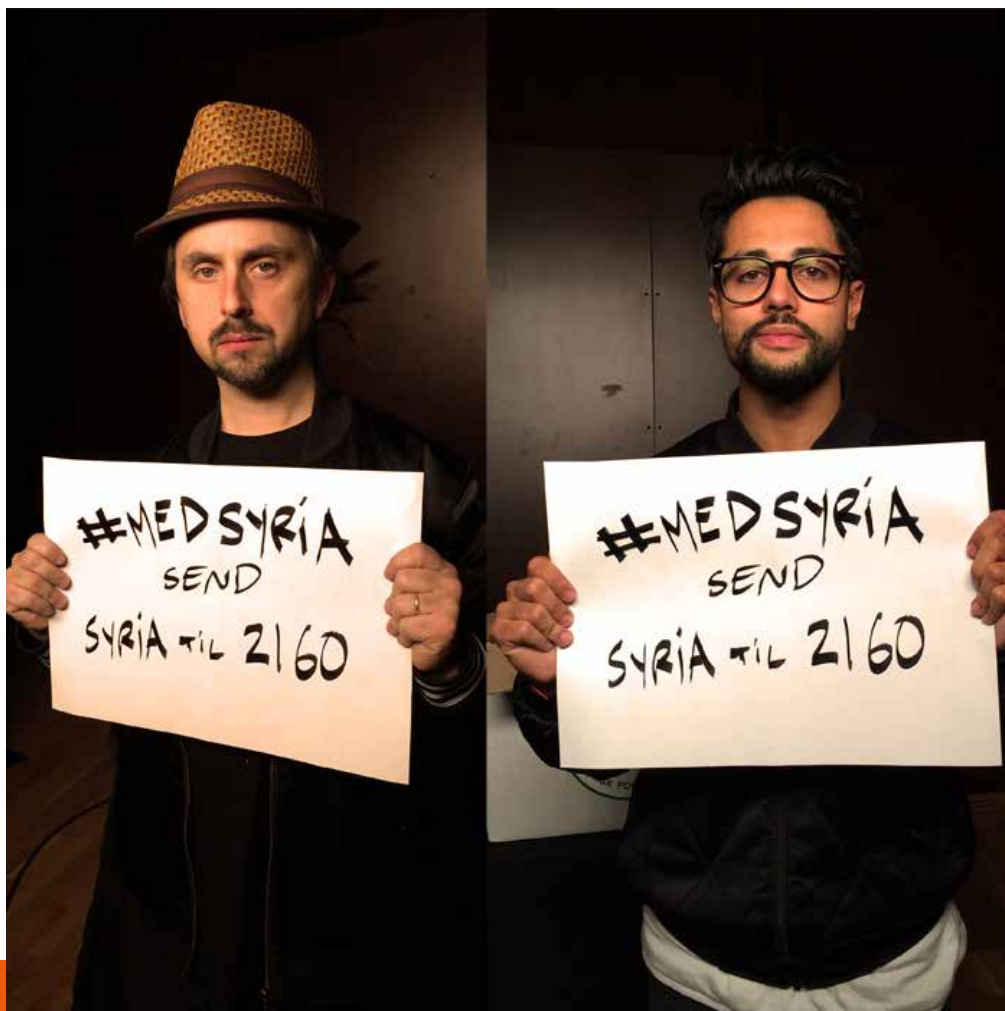
Stadig kommer det grusomme påminnelser om at også hjelpearbeiderne i Syria løper stor risiko. Røde Kors har meldt at 31 frivillige hjelpearbeidere har mistet livet hittil i konflikten. I fjor ble lederen av en av Norsk Folkehjelps partnerorganisasjoner kidnappet av president Assads styrker. Kort tid etter var han død.

– Han ble slitt i stykker i et syrisk fengsel. Han er en av mange unge, opposisjonelle som har mistet livet i Assads torturkamre. Vi må ikke miste disse enkeltskjebnene av syne i Syria, der de lokale hjelperne er de virkelige heltene, sier Trude Falch.

FAKTA OM KRIGEN I SYRIA

- 150 000 mennesker har mistet livet siden krigen begynte i mars 2011, ifølge Syrian Observatory for Human Rights.
- 2,5 millioner syrere har flyktet til nabolandene, mens 6,5 millioner er på flukt i eget land.
- 270 000 palestinere er internt fordrevne inne i Syria. Omtrent 80 000 har flyktet til naboland, hvor de har svært få rettigheter.
- FN anslår at nærmere 9,3 millioner har behov for humanitær hjelp inne i Syria, av disse har 2,8 millioner ikke mottatt noen form for humanitær hjelp så langt i konflikten.

#medsyria



Rapperne Don Martin og Chirag Patel fra Karpe Diem lanserte tidlig på våren kampanjen #medsyria der de oppfordret til engasjement og økonomisk støtte til Norsk Folkehjelps arbeid for syriske flyktninger.

De laget en YouTube-video der de ba folk gjøre to ting: 1) Sende en sms med «Syria» til 2160. 2) Lage en plakate med teksten «#medsyria SEND SYRIA TIL 2160» og ta et bilde av seg selv med plakaten, legge det ut i sosiale medier og tagge tre venner med utfordring om å gjøre det samme.

Don Martin og Chirag delte selv både videoen og bilder på Instagram, Facebook og Twitter.

Mange kastet seg på utfordringen. Norsk Folkehjelp fikk 1 100 SMS-er til 2160-nummeret. Over 200 bilder på Instagram har hashtagg medsyria. Videoen på YouTube er sett mer enn 2000 ganger.

Blant kjendisene som støttet kampanjen var: Eskil Pedersen, Leo Ajkic og Tommy Tee.

Inntektene fra kampanjen går til distribusjon av nødhjelpspakker til syriske flyktninger.



BLI FOLKEHJELPER DU OGSÅ!

**Folk forandrer verden
– bli fast giver.**

www.folkehjelper.no



Norsk Folkehjelp

Fare for nye folkemord – 20 år etter Rwanda

Hva har vi lært av erfaringene med folkemordet i Rwanda? – Dagens situasjon i Syria, Sør-Sudan og Den sentralafrikanske republikk viser at vi har lært lite, sier Liv Tørres.

TEKST Kristine Lindberg FOTO REUTERS/Jeremiah Kamau



↑ Flyktninger fra Rwanda krysser grensen til Tanzania ved Rusumo 30. mai 1994 mens folke-mordet pågår for fullt.

RWANDA 1994. Navnet på et lite afrikansk land og et årstall som sammen ble symbolet på noe av det mest grusomme som ligger gjemt i mennesker. 20 år etter folkemordet i Rwanda er det mange som spør seg: Hvordan kunne det skje?

Grunnlaget for hatforholdet mellom folkegruppene hutu og tutsi lå blant annet i kolonitiden. Kolonimakten Belgia ga tutsiene privilegier og makt på bekostning av hutuer, fordi de hadde et utseende som belgierne mente var mer «europeisk». I 1959 gjorde hutuene opprør, overtok kontrollen over landet, og sendte halvparten av landets tutsier på flukt. Hutuene fortsatte med forfølgelse og massakrer av tutsier i tiden fram mot 1994.

ET PLANLAGT FOLKEMORD

6. april 1994 ble flyet til president og hutu Juvénal Habyarimana skutt ned, og dette markerte starten for folkemordet i Rwanda. Grusomhetene var planlagt, og det internasjonale samfunnet hadde fått mange advarsler. I Uganda hadde eksilrwandere allerede på slutten av 80-tallet etablert den tutsi-dominerte organisasjonen Rwandan Patriotic Front. Inne i Rwanda ble tutsier massakrert og journalister og opposisjonspolitikere forfulgt av sivile militser. Rasistisk propaganda mot tutsiene ble kringkastet på radio for å fyre opp under hatet.

– FN, NGO-er og diplomater slo alarm, men fikk beskjed om å trekke seg ut. Dette var et varslet massemord. Med andre ord: Verden visste, men sviktet, sier Liv Tørres, generalsekretær i Norsk Folkehjelp.

SVIKTER VI IGJEN?

I dag er det 20 år siden nærmere én million kvinner, barn og menn ble brutalt myrdet på mindre enn 100 dager. De ble hakket i hjel av menn med macheter, sprengt i småbiter av håndgranater. Det foregikk i skoler, i kirker, i hjemmet eller ved veisperringer. Mellom 250 000 og en halv million kvinner og barn ble voldtatt. Skrekkslagne mennesker flyktet i flokk, lik lå spredt i grøftkantene.

– Vi fikk ikke kalle det folkemord den gang. Da het det «stammekrig», forteller Tørres. Hun ser klare paralleller mellom det som skjedde den gangen og nedslaktingen av mennesker som foregår i Sør-Sudan.

– Nærmere én million er drevet på flukt fra voldelige opptøyer og brutal

krigføring mellom regjeringsstyrker og opprørere. Hele landsbyer står tomme. Siden 15. desember i fjor er mer enn 10 000 drept, sier Tørres.

I Den sentralafrikanske republikk utspinner det seg en blodig konflikt der volden mellom kristne og muslimer eskalerte etter et kupp i fjor, og mediene forteller om bestialske overgrep og drap på sivile som minner om bildene fra Rwanda for 20 år siden. 840 000 mennesker er drevet på flukt i eget land, bare i løpet av den siste måneden er mer enn 1000 mennesker drept. FN har advart om at volden kan eskalere til et folkemord dersom omverdenen ikke griper inn.

Også konflikten i Syria, og handlingslammelsen verdenssamfunnet viser overfor borgerkrigen der, har likhetstrekk med det som skjedde i Rwanda, mener Tørres.

ANSVAR FOR Å BESKYTTE

Folkemordet i Rwanda banet vei for R2P «Responsibility to Protect» som ble vedtatt i Sikkerhetsrådet i 2005. Verdenssamfunnet har plikt til å reagere på andre lands interne anliggende, dersom regimer ikke kan eller vil beskytte sivilbefolkningen.

– Men vi bruker ikke denne muligheten, sier Tørres. – De siste tre årene har sivile i Syria opplevd at verdenssamfunnet er vitne til masse-mord, uten makt eller vilje å gripe inn. I stedet opplever syrerne de brutale konsekvensene av at vesten, Saudi-Arabia og Qatar stadig fyller på med våpen til opprørene, og at Russland og Iran bevæpner Assad-regimet.

LA OSS LÆRE AV RWANDA

Den internasjonale handlingslammelsen overfor Rwanda for 20 år siden har blitt

– Vi fikk ikke kalle det folkemord den gang. Da het det «stammekrig»

– I april 1994 var verdens politikere, diplomater og FN-topper svært bekymret over hva som skjedde i Rwanda. De reiste på kryss og tvers over Europa og USA og deltok i det ene krisemøtet etter det andre. Men uten å handle. I april i år ser vi den samme handlingslammelsen overfor Syria, hvor borgerkrigen er inne i sitt fjerde år, sier hun.

Over 140 000 mennesker har mistet livet siden krigen i Syria startet for tre år siden. 2,5 millioner syrere har flyktet fra landet, mens 6,5 millioner mennesker er på flukt i eget land. Nærmere 9,3 millioner mennesker har behov for humanitær hjelp inne i Syria.

– Viser det som skjer i Sør-Sudan, Den Sentralafrikanske republikk og i Syria at verden igjen svikter, spør Liv Tørres.

gjennomanalysert og kraftig kritisert i ettertid. Never again! ble uttalt høyt og rungende verden over. Rwanda er historien om et planlagt folkemord som politisk kunne blitt avverget før det ble satt i gang, og som militært kunne vært stanset med relativt beskjedne midler da det foregikk. Folkemordet i Rwanda er historien om hvilke konsekvenser det får når omverdenen svikter.

– Denne historien utspiller seg rett foran øynene våre i ulike variasjoner i dag – i Syria, Sør Sudan og Den sentralafrikanske republikk. Det internasjonale samfunnet er advart for lengst. La oss ta lærdommen fra Rwanda på alvor, oppfordrer Liv Tørres.

Blikk på verden



«Somliga går med trasiga skor...»

En vakker historie om blues og fagforeningsarbeid

For fjerde året skal LO i august arrangere gratiskonserten «Somliga går med trasiga skor» på Notodden Bluesfestival. I år er hovednavnene på plakaten ingen ringere enn Anne Grethe Preus og Reidar Larsen.

– Blues og fagforeningsarbeid har samme formål: Å viske ut klasseskillene og sørge for bedre kår, både på arbeid og i det sosiale liv for arbeidere, sier Janne Hegna, leder i arbeidsgruppa for konserten representant for Musikernes Fellesorganisasjon. På gratiskonserten blir det holdt appell og samlet inn penger til Norsk Folkehjelps arbeid.

Miljøvennlig energisystem i Sør-Sudan

Bråkete generatorer skal erstattes med solenergi ved Norsk Folkehjelps leir i Yei.

– Generatorer bråker og krever oppfølging både med tanke på drivstoff og vedlikehold, mens solcelle-systemet er stillegående og krever minimalt med tilsyn. Viktigst av alt er det at løsningen er kostnadseffektiv og i tillegg miljøvennlig. Det er to viktige parameterer for oss, forklarer Steinar Essen, leder for humanitær nedrustning.

– Vi er veldig glade for at Norsk Folkehjelp har valgt å gå i bresjen for frittstående, fleksible og flyttbare energiløsninger, sier Administrerende direktør i W.Giertsen Group, Wilhelm Giertsen som er glad for å få Norsk Folkehjelp på laget.

Krever økt støtte til norsk rednings-tjeneste

Lokale, frivillige mannskaper er ryggraden i redningstjenesten i Norge, men betaler for store deler av kurs og utstyr selv. Nå ber redningstjenesten om at statlige tilskudd økes.

– For å ha den nødvendige kompetansen må de frivillige ha kurs, øvelser og godt utstyr. Mye av dette betaler de frivillige selv for i dag. Nå må staten ta en større del av regningen, sier Jon Halvorsen, enhetsleder førstehjelp og redningstjeneste i Norsk Folkehjelp. Bente Asphaug, leder for frivillighetsavdelingen i Redningsselskapet, poengterer at mens det legges betydelige

ressurser i å utvikle den sentrale beredskapen, har støtten til den lokale, frivillige redningstjenesten stått nærmest stille i flere år. Samtidig øker kravene til kompetanse og profesjonalitet hos frivillige redningsmannskaper.

Det er de frivillige mannskapene som er ryggraden i norsk redningstjeneste. De går i beredskap døgnet rundt og rykker ut når noen trenger hjelp, enten det er noen som har skadet seg i fjellet eller en dement som ikke finner veien hjem.

– De frivillige kjenner lokale forhold og kan raskt komme til, forteller Jim Olav Hansen, daglig leder i Norske Redningshunder.

Reddet hund fra fjellet



Vegard Olsen og Audun Kristoffersen i Norsk Folkehjelp Tromsø fraktet i helgen schäferen Pumba ned fra Fløya. De har sekkene pakket og klare til å rykke ut på kort varsel.

Pumba kom seg bort fra eieren under en fjelltur. De fant henne omsider igjen etter timer med leting, men da var hun så utslitt at hun ikke orket å bli med dem, skriver iTromso.no.

Eierne sier til avisen at de allerede før de fant tispas hadde bedt Norsk Folkehjelp om hjelp i letingen.

– De var så elskverdige å si ja, men før de kom seg ut hadde vi allerede funnet Pumba, men hun var jo så utslitt at vi ikke fikk henne ned, så de kjørte opp likevel. Så da fikk hun kjøre scooter ned og alt endte lykkelig, sier Anette Berg til avisen. Audun fraktet hunden på scooteren ned til Tromsdalen.

Fagforbundet nådde målet for Syria-innsamling



Fagforeninger og privatpersoner har samlet inn over én million kroner til nødhjelp i Syria gjennom nettbaserte innsamlinger. Fagforbundet har nådd sitt mål om å sponse nødhjelpspakker til 2000 familier.

Fagforbundets nødhjelpsstafett hadde som mål å samle inn 820 000 kroner innen utgangen av mars, og de står for en stor del av den millionen som nå er samlet inn til Syria gjennom Min Aksjon.

– Borgerkrigen i Syria fortsetter. Uansett bakgrunn for krigen, dreier det seg om millioner av mennesker som lever i et helvete. Gjennom å gi et lite bidrag, gir vi konkret hjelp til noen som trenger det, sier Stein Guldbrandsen i Fagforbundets arbeidsutvalg.

↑ *Stein Guldbrandsen på besøk i en leir for syriske flyktninger i Irak.*



NOTODDEN **BLUES** FESTIVAL

«SOMLIGA GÅR MED TRASIGA SKOR»

SØNDAG 3. AUGUST . KL 11.00 - 16.00

GRATIS
SOLIDARITETS-
KONSERT

**REIDAR
LARSEN**

**ANNE GRETE
PREUS**



Fred. Olsen & Co.

Fred. Olsens gate 2 - P.O.Box 1159 Sentrum - 0107 Oslo

nnn.no

Forbundet for deg
som arbeider i mat- og
drikkevareindustrien



– fellesskap i hverdagen

Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund

Postboks 8719 Youngstorget, 0028 Oslo

Lilletorget 1, 0184 Oslo

Telefon: +47 23 10 29 60

UNIT4
AGRESSO

ZANDA
AV MONIER

Norsk Protein
– ledd i næringskjeden
www.norskprotein.no

 **aabf** | Arbeiderbevegelsens
Arbeidsgiverforening

 **GILJE** *tre*
VINDUER DØRER

FLT

– mer enn et fagforbund

 **Norsk Jernbaneforbund**
Møllergt. 10, 0179 Oslo

Skolenes landsforbund
SL
skoleforbundet i LO

bama

Aktietrykkeriet a.s
www.aktietrykkeriet.no • Tlf: 63 88 73 00

LO Media 

 Norsk Arbeidsmandsforbund

Ingar Pettersen & Co as
Rådgivere i bedriftsutvikling og styring

 Norsk
Tjenestemannslag

 Norsk Lokomotivmannsforbund

 **GK**
– for et bedre miljø

 **FO**



Norsk Folkehjelp takker for
støtten fra lokale klubber og foreninger



Norsk
Tjenestemannslag

NTL Norsk
Medisinaldepot Avd. 54

NTL Fiskeridirektoratet



NTL Skatt

NTL
Norges Idrettshøyskole

NTL Mattilsynet

NTL Folkehelseinstituttet



EL & IT
FORBUNDET

EL & IT
Elektroarbeidernes
Fagforening



Fellesforbundet

Fellesforbundet
marinestasjonens
Fagforening

Fellesforbundet
Avd. 25 Stavanger

Tofte og Hurum
Fagforening

Avd. 850
Oslo Grafisk Fagforening

Norsk Folkehjelp takker sine hovedsamarbeidspartnere



HANDEL OG KONTOR I NORGE



- fellesskap i hverdagen



O. Kavli og Knut Kavlis Allmennyttige Fond



OM NORSK FOLKEHJELP

NORSK FOLKEHJELP er fagbevegelsens humanitære solidaritetsorganisasjon. Vi jobber med internasjonalt utviklingsarbeid, humanitær minerydding, sanitet og redningstjeneste, integrering og asyl. Norsk Folkehjelp har mer enn 13 000 medlemmer i Norge og 2400 ansatte i over 39 land.

OM APPELL

APPELL ER ET fagblad for Norsk Folkehjelps medlemmer, ansatte, samarbeidspartnere og støttespillere. Formålet med Appell er å formidle Norsk Folkehjelps synspunkter og bidra til intern og ekstern debatt omkring de standpunkt organisasjonen tar. Appell skal ha en fri og kritisk dekning av Norsk Folkehjelps aktiviteter nasjonalt og internasjonalt og etterstrebe å gi et realistisk bilde av resultatene av Norsk Folkehjelps arbeid og ressursinnsats.

HER FINNER DU OSS

Norsk Folkehjelps regionkontorer nåes på tlf.: 22 03 77 00

REGION NORD

Postboks 6166,
9291 TROMSØ
regionskontoret.nord@npaid.org

REGION MIDT-NORGE

Folkets Hus, Olav Tryggvassonsgt. 5
Postboks 172 Sentrum,
7401 TRONDHEIM
regionskontoret.midt@npaid.org

REGION VEST

Teatergt. 34, 5010 BERGEN
regionskontoret.vest@npaid.org

REGION ØST OG KURSKONTORET

Besøksadresse: Folkets Hus, Hunndalen
Postadresse: Pb 611, 2809 GJØVIK
regionskontoret.ost@npaid.org
kurs@npaid.org

B PostAbonnement

RETURADRESSE

Norsk Folkehjelp
Postboks 8844 Youngstorget
0028 OSLO



Rettferdig tilgang til naturressursar i Sør-Sudan

Det er ein direkte samanheng mellom fattigdom og mangel på kontroll over naturressursar som land og vatn.

Industri Energi støttar Norsk Folkehjelp sitt arbeid i Sør-Sudan, og bidreg med 1 million kroner over ein 4-års periode. Norsk Folkehjelp samarbeidar med lokale styresmakter og partnerar i Sør-Sudan for å sikre folk rettferdig tilgang til naturressursar. Det er også viktig å styrkje folket sin rett til å delta i politiske prosessar. Målet er å bidra til utvikling av eit politisk rammeverk der lokalbefolkninga kan vere med å bestemme korleis ressursane vert fordelt. Det er ein direkte samanheng mellom fattigdom og mangel på kontroll over naturressursar som land og vatn. I Sør-Sudan-programmet bidreg Industri Energi til sosial og økonomisk utvikling.



Norsk Folkehjelp
Solidaritet i praksis